

Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
fremsat den 2. december 2021¹

Sag C-645/20

VA,
ZA
mod
TP

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Cour de cassation (kassationsdomstol, Frankrig))

»Præjudiciel forelæggelse – retligt samarbejde på det civilretlige område – kompetence i arvesager – subsidiær kompetence – den afdødes sædvanlige opholdssted i et tredjeland på dødstidspunktet – afdød, der er statsborger i en medlemsstat og har aktiver i denne stat – forpligtelse til at erklære sig kompetent af egen drift«

1. Cour de cassation (kassationsdomstol, Frankrig) ønsker oplyst, om myndighederne i en medlemsstat², hvori der findes aktiver tilhørende den afdøde, af egen drift skal fastslå, at de har kompetence til at træffe afgørelse vedrørende hele arven i henhold til artikel 10 i forordning nr. 650/2012.
2. Tvivlen er opstået i forbindelse med en tvist om arverettigheder mellem børnene af en afdød fransk statsborger, hvis sidste sædvanlige opholdssted i Frankrig er omtvistet, og sidstnævntes ægtefælle (som ikke er mor til de nævnte børn) på dødstidspunktet.
3. Ingen af parterne har bestridt den afdødes statsborgerskab på dødstidspunktet og heller ikke, at vedkommende ejede en ejendom i Frankrig. Uenigheden drejer sig alene om spørgsmålet om, hvor vedkommende havde sit sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet.
4. I første instans erklærede den franske ret sig kompetent med hensyn til den af den afdødes børn fremsatte begæring om udpegelse af en bobestyrer.
5. I appelsagen fandt den pågældende ret imidlertid, at de franske retter ikke havde kompetence med hensyn til hele arven, eftersom den afdøde havde haft sit sidste sædvanlige opholdssted i Det Forenede Kongerige.

¹ – Originalsprog: spansk.

² – Herefter vil jeg anvende begrebet »medlemsstat« til at henvise til de stater, der er bundet af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 650/2012 af 4.7.2012 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende arv og om accept og fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis (EUT 2012, L 201, s. 107). Dette gør sig ikke gældende for Danmark og Irland, mens Det Forenede Kongerige, som på tidspunktet for den afdødes død udgjorde en del af Den Europæiske Union, aldrig var bundet af forordningen.

6. I kassationssagen har appellanterne anført, at de franske retter under alle omstændigheder burde erklære sig kompetente på eget initiativ, hvilket spørgsmål den forelæggende rets præjudicielle spørgsmål omhandler.

I. Relevante retsfor skrifter. Forordning nr. 650/2012

7. Syvende betragtning lyder:

»Det indre markeds rette funktion bør fremmes ved at fjerne hindringerne for den frie bevægelighed for personer, der på nuværende tidspunkt har svært ved at gøre deres rettigheder gældende, når det drejer sig om arvesager med grænseoverskridende virkninger. Borgerne bør inden for det europæiske retlige område være i stand til på forhånd at tilrettelægge arven efter dem. Rettigheder, der tilkommer arvinger og legatarer, andre af afdødes nærtstående samt boets kreditorer, bør sikres effektivt.«

8. 23. betragtning har følgende ordlyd:

»I betragtning af de europæiske borgeres stigende mobilitet og for at sikre korrekt retspleje i Unionen og sikre en reel tilknytning mellem arven og den medlemsstat, hvori kompetencen udøves, bør denne forordning bestemme, at det generelle tilknytningskriterium for fastlæggelsen af såvel kompetence som lovvalg bør være afdødes sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet [...]«

9. Følgende fremgår af 27. betragtning:

»Bestemmelserne i denne forordning er udformet med henblik på at sikre, at den myndighed, der behandler arvesagen, i de fleste situationer anvender sin egen lov. Denne forordning fastlægger derfor en række mekanismer, der finder anvendelse, når den afdøde har valgt, at det er loven i en medlemsstat, hvor den pågældende var statsborger, der skal anvendes på arven efter vedkommende.«

10. Det anføres i 30. betragtning:

»For at sikre, at retterne i alle medlemsstater kan udøve kompetence på samme grundlag for så vidt angår arven efter personer, der på dødstidspunktet ikke havde deres sædvanlige opholdssted i en medlemsstat, bør denne forordning på udtømmende vis i hierarkisk rækkefølge angive, på hvilke grundlag en sådan subsidiær kompetence kan udøves.«

11. 43. betragtning er affattet som følger:

»Kompetencereglerne som fastsat i denne forordning kan i visse tilfælde føre til en situation, hvor den ret, der er kompetent til at træffe afgørelse i arvesagen, ikke anvender sin egen lov [...]«

12. Det fremhæves i 57. betragtning:

»De lovvalgsregler, der er fastsat i denne forordning, kan føre til anvendelsen af et tredjelands lov. I sådanne tilfælde bør der tages hensyn til de internationalprivatretnlige regler i den pågældende tredjelands lov. Hvis disse bestemmelser foreskriver renvoi enten til en medlemsstats lov eller til loven i et tredjeland, der vil anvende sin egen lov på arven, bør denne renvoi accepteres med henblik på at sikre international overensstemmelse [...]«

13. Artikel 4 (»Generel kompetence«) har følgende ordlyd:

»Retterne i den medlemsstat, hvor den afdøde havde sit sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet, er kompetente til at træffe afgørelse om hele arven.«

14. Artikel 10 (»Subsidiær kompetence«) bestemmer:

»1. Når den afdøde på dødstidspunktet ikke havde sit sædvanlige opholdssted i en medlemsstat, er retterne i en medlemsstat, hvor goder i boet befinder sig, alligevel kompetente til at træffe afgørelse om hele arven, for så vidt:

- a) den afdøde var statsborger i denne medlemsstat på dødstidspunktet, eller subsidiært
- b) den afdøde havde sit foregående sædvanlige opholdssted i denne medlemsstat, og der ved sagens anlæggelse ved retten ikke er gået en periode på mere end fem år, efter at dette sædvanlige opholdssted blev ændret.

2. Når ingen ret i en medlemsstat har kompetence i medfør af stk. 1, er retterne i den medlemsstat, hvor goder i boet befinder sig, alligevel kompetente til at træffe afgørelse om disse goder.«

15. Artikel 15 (»Prøvelse af kompetencen«) bestemmer:

»Anlægges der ved en ret i en medlemsstat en arvesag, som den pågældende ret ikke har kompetence til at påkende i medfør af denne forordning, erklærer retten sig af egen drift inkompetent.«

16. Artikel 20 (»Universel anvendelse«) bestemmer:

»Den lov, som udpeges efter denne forordning, finder anvendelse, uanset om det er loven i en medlemsstat eller ikke.«

II. De faktiske omstændigheder, hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

17. XA, der var fransk statsborger, afgik ved døden i Frankrig den 3. september 2015 og efterlod sig som arvinger sin ægtefælle, TP, og sine tre børn fra et tidligere ægteskab, YA, ZA og VA (herefter »arvingerne A«).

18. Arvingerne A fremsatte for præsidenten for en tribunal de grande instance (ret i første instans, Frankrig) i dennes egenskab af ret med kompetence vedrørende foreløbige forholdsregler en begæring med henblik på udpegelse af en bobestyrer.

19. I forbindelse med denne begæring påberåbte de sig de franske retters kompetence på baggrund af artikel 4 i forordning nr. 650/2012, idet de gjorde gældende, at deres far på tidspunktet for sin død havde sædvanligt opholdssted i Frankrig.

20. Retten i første instans anså denne omstændighed for at være godtgjort og erklærede sig kompetent til at træffe afgørelse i sagen, hvilken afgørelse TP appellerede til Cour d'appel de Versailles (appeldomstol i Versailles, Frankrig).

21. Eftersom appeldomstolen vurderede, at den afdøde havde haft sit sidste sædvanlige opholdssted i Det Forenede Kongerige, fastslog den i overensstemmelse med artikel 4 i forordning nr. 650/2012, at de franske retter ikke havde kompetence i sagen.

22. Arvingerne A har for Cour de cassation (kassationsdomstol, Frankrig) gjort følgende gældende:

- Appeldomstolen burde af egen drift have foretaget prøvelse af sin kompetence i henhold til artikel 10 i forordning nr. 650/2012³.
- Den afdøde havde fransk statsborgerskab og ejede aktiver, der befandt sig i Frankrig⁴.
- Selv hvis den afdøde ikke havde sit sidste sædvanlige opholdssted i Frankrig, er de franske retter på subsidiært grundlag alligevel kompetente til at træffe afgørelse for hele arven, for så vidt som aktiverne i boet befandt sig i Frankrig, og den afdøde på dødstidspunktet var statsborger i denne medlemsstat.
- Bestemmelserne i forordning nr. 650/2012 er ufravigelige, og retterne skal af egen drift påse overholdelsen heraf.

23. På denne baggrund har Cour de cassation (kassationsdomstol) forelagt Domstolen dette præjudicielle spørgsmål:

»Skal bestemmelsen i artikel 10, stk. 1, litra a), i [...] forordning (EU) nr. 650/2012 [...] fortolkes således, at såfremt en afdød på dødstidspunktet ikke havde sædvanligt opholdssted i en medlemsstat, skal retten i en medlemsstat, hvor den afdøde ikke havde sædvanligt opholdssted, ex officio påse, at den har subsidiær kompetence i medfør af denne forordning, hvis den fastslår, at den afdøde var statsborger i denne medlemsstat og ejede aktiver heri?«

III. Retsforhandlingerne for Domstolen

24. Anmodningen om præjudiciel afgørelse indgik til Domstolen den 1. december 2020.

25. TP, den spanske, den franske og den tjekkiske regering samt Europa-Kommissionen har afgivet skriftlige indlæg.

³ – Ifølge forelæggelsesafgørelsen blev denne artikel ikke påberåbt af nogen af parterne, hverken i første instans eller i appelsagen. På baggrund af en fortolkning af appeldomstolens dom kan det imidlertid i det mindste diskuteres, om artikel 10 ikke er blevet anvendt (jf. punkt 27 ff. i dette forslag til afgørelse).

⁴ – Ifølge de foreliggende oplysninger boede XA tilsyneladende i Det Forenede Kongerige fra begyndelsen af 1980'erne indtil august 2012, da vedkommende flyttede til Frankrig, hvor vedkommende døde tre år senere. Den afdøde var medejer af to ejendomme i Det Forenede Kongerige og indehaver af 10% af aktierne i et fransk selskab, der var blevet oprettet med henblik på erhvervelse af en ejendom i Frankrig, som den afdøde finansierede fuldt ud og boede i på dødstidspunktet.

26. Det blev ikke anset for nødvendigt at afholde et retsmøde.

IV. Bedømmelse

A. *Indledende bemærkninger*

1. *Kassationsanbringendet og dets forudsætning*

27. I kassationsappellen kritiseres appeldomstolen for ikke af egen drift at have efterprøvet, at den har kompetence i henhold til artikel 10 i forordning nr. 650/2012, selv om den (angiveligt) burde have gjort dette.

28. Det tilkommer naturligvis den forelæggende ret, som bedst er i stand til at efterprøve alle sagens aspekter ved de lavere retsinstanter, at bedømme dette kassationsanbringende.

29. På baggrund af en fortolkning af appeldomstolens dom kan det imidlertid som nævnt diskuteres, om artikel 10 i forordning nr. 650/2012 blev anvendt på den ene eller anden måde i den nævnte dom.

30. I dommen, der er genstand for kassationsanke, blev artikel 10 i forordning nr. 650/2012 faktisk gengivet under overskriften »Sur la compétence« (Om kompetence), hvorved appeldomstolen på eget initiativ anførte en bestemmelse, som parterne ikke havde påberåbt sig.

31. Det er korrekt, at appeldomstolen efterfølgende fremførte en argumentation, der vedrører artikel 4 i forordning nr. 650/2012. Det kan imidlertid ikke helt udelukkes, at den undersøgte sin kompetence i overensstemmelse med samme forordnings artikel 10 og derefter (implicit) konkluderede, at der ikke var grund til at anvende denne bestemmelse.

32. Såfremt appeldomstolen foretog denne undersøgelse, efterprøvede den sin internationale kompetence i henhold til artikel 10 i forordning nr. 650/2012. Det eneste, der kan diskuteres, er forståelsen af bestemmelsen⁵ eller eventuelle fejl med hensyn til dens betydning for denne sag.

2. *Afgrænsning af spørgsmålet*

33. Efter denne bemærkning vil jeg behandle det præjudicielle spørgsmål, sådan som det er formuleret, og således fokusere på, om appelretten af egen drift burde drage konsekvenserne af artikel 10 i forordning nr. 650/2012, hvilket den ikke gjorde.

34. Først bør to aspekter fremhæves.

⁵ – Ligesom den portugisiske version henviser den spanske version af artikel 10 i forordning nr. 650/2012 til den medlemsstat, hvor »los bienes de la herencia« [egl. aktiverne i boet] (min fremhævelse) befinder sig, hvilket kan tolkes, som om *hele* arveformuen skal befinde sig i den pågældende stat, for at dens retter har kompetence. Dette er imidlertid ikke tilfældet hverken i den franske eller i andre sprogversioner, som jeg har kunnet undersøge. Jeg er ikke i tvivl om, at de sidstnævnte er de korrekte versioner. Dette fremgår af forarbejderne, jf. forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis, KOM(2009) 154 endelig (herefter »Kommissionens forslag«), forklaringen til artikel 6. Dette er ligeledes den logiske fortolkning: I modsat fald ville det ikke kunne forklares, at kompetencen i henhold til artikel 10, stk. 1, udtrykkeligt omfatter *hele* arven. Det ville heller ikke kunne forklare begrænsningen af den kompetence, som samme artikels stk. 2 giver med hensyn til aktiver, *der befinder sig i den pågældende medlemsstat*.

a) »Af egen drift«

35. Det første vedrører anvendelsen »af egen drift« af den EU-retlige bestemmelse.

36. Bortset fra, at dette begreb vedrører rollefordelingen mellem retten og parterne i en sag, er der ikke tale om et entydigt begreb: Der findes ikke et enkelt svar på spørgsmålet om, hvad der henhører under rettens embede eller opgaver, og hvilke opgaver det tilkommer parterne i sagen at udføre. Det afhænger af den enkelte retsorden og dernæst af faktorer såsom procedurans art, tvistens genstand eller den instans, hvori tvisten befinder sig. Dette ændrer sig naturligvis også med tiden⁶.

37. I den foreliggende sag indebærer »anvendelsen af egen drift«, at retten skal afklare diskussionen om sin kompetence på grundlag af en anden bestemmelse end den, som sagens parter har påberåbt sig, men uden at ændre tvistens omfang eller støtte sig på andre faktiske omstændigheder end dem, som parterne anser for godtgjort.

38. I denne situation:

- består rettens handling blot i at erstatte et retsgrundlag, som efter rettens opfattelse er fejlagtigt, med et andet, som retten, selv om sagsøgeren ikke har påberåbt sig det, anser for at være mere korrekt
- ændrer rettens handling ikke sagsøgerens påstand, og retten tilføjer ikke selv faktiske omstændigheder eller spørger, om der foreligger nye eller andre faktiske omstændigheder; retten fortolker blot en bestemmelse, der finder anvendelse, selv om den ikke er blevet påberåbt, og opgiver således ikke den passivitet, der sædvanligvis kendetegner rettens position i en civil sag
- tilsidesætter rettens handling ikke dispositionsprincippet; retten udtaler sig ikke ultra petita og skaber ikke en manglende mulighed for at forsvare sig (selv om den forudgående bør underrette parterne om, at der foreligger en anden ratio decidendi end den, parterne har påberåbt sig, for at sidstnævnte kan udtale sig herom)⁷.

39. Denne afgrænsning af rettens handlinger kan imidlertid møde modstand, fordi det endelige resultat uundgåeligt vil begunstige en af parterne (i det foreliggende tilfælde den part, som har indbragt tvisten for den franske ret) og skade den anden part (den part, der har anfægtet den franske rets internationale kompetence).

⁶ – Jf. i denne henseende *L'office du juge – Études de droit comparé*, koordineret af C. Chanais, B. Hess, A. Saletti, og J.F. van Drooghenbroeck, Bruylant, 2018. Den samme manglende ensartethed gør sig også gældende i forbindelse med anvendelsen af egen drift af Unionens retsorden; jf. f.eks. forbrugerlovgivningen. Jf. desangående B. Hess og P. Taelman, »Consumer Actions before National Courts«, i B. Hess og S. Law, *Implementing EU Consumer Rights by National Procedural Law*, Hart/Beck/Nomos, 2019, s. 95 ff.

⁷ – Forordning nr. 650/2012 er ikke til hinder for, at retten giver begge parter lejlighed til at udtale sig om anvendelsen af artikel 10. Det kan tværtimod være obligatorisk at gøre dette, henset til Domstolens praksis vedrørende nødvendigheden af at opfylde kravene til retten til en retfærdig rettergang. Parterne bør have lejlighed til at få kendskab til og kommentere de elementer, som retten har undersøgt ex officio, og hvorpå den agter at basere sin afgørelse: jf. bl.a. dom af 21.2.2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, præmis 29 ff.).

40. Når retten med henblik på at træffe afgørelse om sin egen kompetence udelukkende anvender objektive forhold, som ingen af parterne bestrider, begunstiger den imidlertid ikke en af parterne frem for den anden⁸, men handler derimod af hensyn til retsplejen og til den korrekte anvendelse af et instrument, der har til formål at fordele den retlige kompetence mellem medlemsstaterne.

b) Den forelæggende rets argumentation

41. Den anden præcisering vedrører omfanget af det præjudicielle spørgsmål, som nærmere bestemt har til formål at afklare:

- om den ret, for hvilken sagsøgerne har fremsat en begæring på baggrund af artikel 4 i forordning nr. 650/2012, af egen drift skal påse sin kompetence i henhold til forordningens artikel 10, eller
- om det derimod påhvilede sagsøgerne at påberåbe sig artikel 10, og retten, idet de ikke gjorde dette, kan afvise begæringen (på grund af manglende kompetence).

42. Selv om spørgsmålet vedrører artikel 10 i forordning nr. 650/2012, for så vidt som denne bestemmelse indfører en *subsidiær* kompetence, er den forelæggende rets begrundelse ikke begrænset til denne bestemmelse, idet retten har fremført argumenter, der knytter sig til andre artikler i teksten eller til ordningen som helhed⁹.

43. I tråd med disse argumenter bør min bedømmelse omfatte mere end blot en undersøgelse af artikel 10 i forordning nr. 650/2012.

B. Den internationale kompetence i forordning nr. 650/2012. Artikel 10

1. Ordningens struktur

a) Kompetencereglerne og forholdet mellem disse

44. Forordning nr. 650/2012 indfører i kapitel II en ordning for international kompetence for hele arven, der er støttet på objektive kriterier (den afdødes sidste sædvanlige opholdssted, tilstedeværelsen af aktiver i boet i en medlemsstat¹⁰) og subjektive kriterier (de berørte parters aftale om værneting og sagens parters accept af kompetencen¹¹).

⁸ – Jeg tilføjer, at kompetencereglerne i forordning nr. 650/2012 ikke giver sagsøgeren et valg, således som det er tilfældet med f.eks. artikel 4 og 7 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12.12.2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EUT 2012, L 351, s. 1). Dette betyder, at rettens indgriben af egen drift ikke giver den tilladelse til at »råde bod på« en fejl, som er blevet begået af den part, som havde fordelene ved at kunne vælge og begik en fejl i forbindelse med den retlige begrundelse af kompetencen, idet den pågældende valgte en »ukorrekt« kompetenceregulering.

⁹ – Jf. forelæggelsesafgørelsens præmis 10 med hensyn til den lukkede karakter af ordningen for den internationale kompetence og artikel 11 med hensyn til forum/ius-sammenhængen som et princip i forordning nr. 650/2012, kompetencereglernes tilgængelighed og omfanget af rettens pligt til at efterprøve sin egen kompetence.

¹⁰ – Artikel 4 og artikel 10, stk. 1 (på de betingelser, der er fastsat).

¹¹ – Artikel 5, 7 og 9.

45. Denne ordning er lukket¹². Inden for rammerne af forordning nr. 650/2012 er kompetencen hos medlemsstaternes retter udelukkende baseret på de ensartede regler, der er fastsat i denne forordning, idet alle andre regler er udelukket¹³.

46. Forordning nr. 650/2012, som hovedsageligt er baseret på målene om »at sikre korrekt retspleje i Unionen og sikre en reel tilknytning mellem arven og den medlemsstat, hvori kompetencen udøves«¹⁴:

- bestemmer for det første, at retterne i den medlemsstat, hvor den afdøde havde sit sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet, er kompetente; disse retter anvender som hovedregel deres egen lovgivning¹⁵
- foreslår en løsning til de tilfælde, hvor den afdødes sidste sædvanlige opholdssted befinder sig i et tredjeland, men hvor en tilstrækkelig tilknytning til en medlemsstat begrundes, at denne medlemsstats myndigheder tillægges kompetence; disse myndigheder anvender som hovedregel tredjelandets lovgivning¹⁶
- foreslår mekaniser, der skal forene forum og ius, når: a) en myndighed på den afdødes sidste sædvanlige opholdssted som følge af den afdødes lovvalg¹⁷, idet der anlægges sag for denne myndighed, skal anvende en anden lovgivning end sin egen, eller b) betingelserne er opfyldt for, at en retsinstant i Unionen træffer afgørelse, og den afdøde, hvis sidste sædvanlige opholdssted befandt sig i et tredjeland, ved et lovvalg valgte loven i den medlemsstat, som vedkommende var statsborger i.

47. I forordning nr. 650/2012 er forholdet mellem kompetencereglerne ikke i sig selv hierarkisk, således som det ellers kunne se ud¹⁸, eftersom de enkelte kompetenceregler omhandler forskellige faktiske omstændigheder: Enten havde den afdøde sit sidste sædvanlige opholdssted i en EU-medlemsstat (forudsætningen i artikel 4), eller også havde vedkommende det ikke (forudsætningen i artikel 10).

48. Den kompetence, der følger af disse to tilfælde, kan kun udelukkes, såfremt den afdøde valgte en bestemt lov (forudsætningen i artikel 5 ff. i forordning nr. 650/2012).

49. Partsautonomien, der er underlagt strenge betingelser, er i denne sammenhæng ikke et generelt princip og er ikke omdrejningspunktet for ordningen for tildeling af kompetence, hvilket forklares ved den funktion, som partsautonomien har, som er anderledes end på andre områder.

¹² – Og tilstrækkelig til afgøre ethvert aspekt af en arvesag, uanset hvor aktiverne i boet befinder sig. Lovgiver begrænser kun undtagelsesvis den kompetente rets kompetence til de aktiver, der befinder sig i den pågældende medlemsstat; jf. artikel 10, stk. 2, i forordning nr. 650/2012. Artikel 12, stk. 1, omhandler beføjelsen til at udelade visse aktiver fra sager, men grunden til dette er ikke, at den pågældende ret ikke har international kompetence med hensyn til disse aktiver.

¹³ – Lovgiver har medtaget »forum necessitatis« i artikel 11, som har til formål at undgå manglende adgang til domstolsprøvelse.

¹⁴ – 23. betragtning. Lovgiver knytter først og fremmest forfølgelsen af disse mål til henvisningen til den afdødes sædvanlige opholdssted på dødstidspunktet som »det generelle tilknytningskriterium« for fastlæggelsen af såvel kompetence som lovvalg.

¹⁵ – Artikel 4, sammenholdt med artikel 21, stk. 1, i forordning nr. 650/2012.

¹⁶ – Artikel 10, sammenholdt med artikel 21, stk. 1, i forordning nr. 650/2012.

¹⁷ – Til fordel for loven i en medlemsstat, som vedkommende var statsborger i på dødstidspunktet eller på det tidspunkt, hvor lovvalget blev truffet: jf. artikel 22, stk. 1.

¹⁸ – Der er naturligvis en tydelig begrebsmæssig præference for retten på den afdødes sidste sædvanlige opholdssted, når dette befinder sig i en medlemsstat, eftersom et sådant opholdssted anses for at skabe en stærkere tilknytning (mellem arvesagen og den kompetente ret) end andre elementer.

50. Den aftale om værneting, som parterne kan nå frem til – i givet fald en udtrykkelig eller stiltiende accept af kompetencen hos den ret, for hvilken sagen er indbragt – kræver først og fremmest, at den afdøde har truffet et lovvalg. Muligheden for at vælge den ret, der har kompetence, opstår reelt, *fordi* den afdøde traf et sådant valg.

51. Forordning nr. 650/2012 har opstillet denne mulighed af pragmatiske hensyn: Den har til formål at undgå en manglende forum/ius-sammenhæng, der følger af den omstændighed, at den afdøde har valgt en lov, der pr. definition ikke er den lov, der anvendes af den myndighed, som lovgiver tillægger kompetence i første omgang¹⁹.

52. De af arvesagen berørte personers beføjelse til at vælge den kompetente ret skyldes således ikke en opfattelse af, at selvregulering i sig selv er en god ting eller har iboende fordele. Denne beføjelse er som nævnt meget begrænset: Hvis den afdøde over for sine arvinger ikke har fastlagt det sted, hvor arvesagen skal behandles²⁰, påhviler det imidlertid den afdøde at sørge for, at dette ikke sker i den medlemsstat, hvor vedkommende havde sit sidste sædvanlige opholdssted (eller, på visse betingelser, i den medlemsstat, hvor vedkommende ejede aktiver).

53. For at ophæve kompetencen hos den myndighed, der objektivt set har kompetence, kræves det, at den afdøde har valgt den lovgivning, der finder anvendelse, og desuden: a) en aftale mellem samtlige berørte parter²¹, b) at de parter, der ikke var part i denne aftale, ikke bestrider kompetencen²², eller c) at alle de parter, der giver fremmøde for retten, udtrykkeligt accepterer, at denne ret er kompetent²³. Den omstændighed, at en enkelt berørt part ikke er enig med de øvrige, er tilstrækkelig til at udelukke, at retterne i den medlemsstat, som den afdøde var statsborger i, har kompetence.

54. Disse konstateringer bidrager efter min opfattelse til at nuancere udtalelserne fra den forelæggende ret, ifølge hvilken artikel 4 og 10 i forordning nr. 650/2012 udgør rettigheder til rådighed for parterne, samt denne rets følgeslutning, hvorefter »[d]et [...] ikke [ville] være logisk, at en dommer var pålagt at tage stilling til en subsidiær kompetenceregulering, som parterne ikke har haft til hensigt at påberåbe sig«²⁴.

b) Fælles regler for anvendelsen af kompetencereglerne. Artikel 15 i forordning nr. 650/2012

55. På samme måde som andre instrumenter inden for det retlige samarbejde på det civilretlige område indeholder forordning nr. 650/2012 bestemmelser med henblik på gennemførelsen af kompetencereglerne. Denne forordnings artikel 15, som er forsynet med overskriften »Prøvelse af kompetencen«, er en af disse bestemmelser.

56. Denne artikel pålægger de retter, for hvilke en arvesag er indbragt, en pligt til at erklære sig inkompetent af egen drift, når de ikke har kompetence i henhold til forordning nr. 650/2012²⁵.

¹⁹ – 27. og 28. betragtning til forordning nr. 650/2012. Parternes mulighed for at træffe valget er en af de mekanismer – men ikke den eneste – der har til formål at muliggøre, at den myndighed, for hvilken sagen er indbragt, behandler arvesagen eller afgør den i henhold til sin egen lovgivning.

²⁰ – Visse betingelser skal desuden være opfyldt, jf. næste punkt.

²¹ – Artikel 5, sammenholdt med artikel 6, litra b), og artikel 7, litra b), i forordning nr. 650/2012.

²² – Artikel 9 i forordning nr. 650/2012.

²³ – Artikel 7, litra c), i forordning nr. 650/2012.

²⁴ – Forelæggelsesafgørelsens præmis 11.

²⁵ – Der fastsættes imidlertid ikke en sanktion i det tilfælde, at retten tilsidesætter denne pligt.

57. Bestemmelsen indgik, uden yderligere forklaringer, i Kommissionens forslag til forordning og gav ikke anledning til efterfølgende kommentarer eller drøftelser²⁶.

58. Henset til ligheden med regler med en lignende ordlyd²⁷ bør det anføres, at denne pligt:

- sikrer, at forordning nr. 650/2012 anvendes korrekt, selv når en part ikke bestrider kompetencen, hvilket ikke nødvendigvis sker af forskellige grunde²⁸
- er en garanti for en sagsøgt, som ikke har givet fremmøde for retten i en sag
- undgår, at afgørelser truffet af en myndighed, der ikke har kompetence, eller hvis kompetence ikke opfylder de i forordning nr. 650/2012 fastsatte kriterier, cirkulerer frit inden for det europæiske retlige område²⁹.

59. Artikel 15 i forordning nr. 650/2012 bidrager således til, at det retlige samarbejde i EU i arvesager fungerer tilfredsstillende.

60. Denne bestemmelse finder imidlertid ikke automatisk omvendt anvendelse, i det mindste ikke ifølge dens ordlyd, eftersom den ikke udtrykkeligt pålægger retterne i medlemsstaterne at anvende bestemmelserne i forordning nr. 650/2012 af egen drift for at *fastslå* eller *bekræfte*, at de har kompetence i henhold til denne forordning.

2. Særligt artikel 10 i forordning nr. 650/2012

61. I henhold til artikel 10 i forordning nr. 650/2012 har retterne i den eller de medlemsstater, hvor aktiverne i boet befinder sig, kompetence, når den afdødes sidste sædvanlige opholdssted befandt sig i et tredjeland.

62. Denne kompetence:

- omfatter hele arven, hvis den afdøde var statsborger i denne medlemsstat på dødstidspunktet³⁰, eller den afdøde havde sit sædvanlige opholdssted i denne medlemsstat i en periode på fem år inden sagens anlæggelse ved retten³¹
- er i modsat fald begrænset til de aktiver, der befinder sig på denne medlemsstats område³².

²⁶ – Kommissionens forslag, artikel 11. Efter et forslag fra Europa-Parlamentet blev det præciseret, at den sag, som bestemmelsen vedrører, skal være »en arvesag«: jf. artikel 11 i forslag til Europa-Parlamentets lovgivningsmæssige beslutning af 6.3.2012, dokument A7-0045/2012.

²⁷ – Retternes pligt til at efterprøve deres kompetence af egen drift går tilbage til konventionen af 27.9.1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1978, L 304, s. 17, konsolideret udgave i EFT 1998, C 27, s. 1). Den findes i alle efterfølgende bestemmelser om international kompetence på alle områder. Reglens rækkevidde kan variere, men ikke den fastsatte retlige virkning: En ret, der ikke har kompetence, skal fastslå dette af egen drift.

²⁸ – Ikke mindst fordi der ikke er tale om en kontradiktorisk procedure.

²⁹ – Erklæringen af egen drift af manglende kompetence er et nødvendigt supplement for at »kompensere« for den manglende efterprøvelse af kompetencen hos retten i domsstaten, når en ret i en anden medlemsstat skal anerkende og træffe afgørelse om eksigibilitet med hensyn til førstnævnte rets afgørelse. Jf. artikel 40 i forordning nr. 650/2012, der udtømmende opregner grundene til ikke at anerkende en afgørelse, og artikel 52, hvorefter disse grunde finder anvendelse på afslag på eller ophævelse af en afgørelse om eksigibilitet.

³⁰ – Artikel 10, stk. 1, litra a), i forordning nr. 650/2012.

³¹ – Artikel 10, stk. 1, litra b), i forordning nr. 650/2012.

³² – Artikel 10, stk. 2, i forordning nr. 650/2012.

63. Inden for rammerne af denne ordning forfølger artikel 10 i forordning nr. 650/2012 to formål:

- at sikre ensartede regler for den internationale kompetence til gavn for den gensidige anerkendelse af afgørelser mellem medlemsstaterne; lovgiver har udelukket enhver henvisning til bestemmelserne i national ret og har på udtømmende vis angivet de tilfælde, hvor retten i en medlemsstat kan udøve kompetence³³
- at garantere domstolsadgang for arvinger og kreditorer, når der er tale om »nær tilknytning til en medlemsstat på grund af formuegenstandens beliggenhed«³⁴.

64. Tilstedeværelsen af aktiver (i sig selv eller i kvalificeret forstand med betingelser vedrørende selve aktiverne eller den afdøde) er en kompetenceregulering, der er kendt i komparativ ret³⁵. I forordning nr. 650/2012 optræder den blandt de beskrevne betingelser vedrørende den afdødes statsborgerskab eller opholdssted³⁶. På denne måde kan det ikke bestrides, at der foreligger en nær tilknytning til den medlemsstat, hvis myndighed behandler sagen, selv hvis den afdødes sidste sædvanlige opholdssted ikke befinder sig i den pågældende stat.

65. Kvalificeringen af kompetencen i artikel 10 i forordning nr. 650/2012 som »subsidiær« betyder ikke, at denne bestemmelse har en mindre retskraft end artikel 4. Derfor er jeg af den opfattelse, at den ret, for hvilken sagen er indbragt, ikke kan se bort fra denne bestemmelse, selv hvis parterne ikke har påberåbt sig den.

66. Begge regler er reelt ligeværdige: Artikel 10 tillægger kompetence i et tilfælde, hvor forudsætningen i artikel 4 ikke er til stede, og hvor sidstnævnte bestemmelse dermed ganske enkelt ikke finder anvendelse.

67. De tilknytningsmomenter, som disse bestemmelser indeholder, vidner om en tilstrækkelig tilknytning mellem situationen og den kompetente ret: Den er mere intens i artikel 4 og mindre i artikel 10 i forordning nr. 650/2012 (forskellen udmønter sig i bestemmelsernes systematiske placering). Hvis situationen i artikel 4 ikke foreligger, og de i artikel 10 omhandlede forudsætninger er til stede, er det imidlertid obligatorisk at drage de lovgivningsmæssige konsekvenser af sidstnævnte bestemmelse.

68. Følgende argumenter bekræfter denne følgeslutning:

- Artikel 4 og 10 i forordning nr. 650/2012 fungerer på samme måde, hvis den afdøde har truffet et lovvalg³⁷; hvis kompetencen bestrides af de parter, som ikke var part i en aftale om

³³ – 30. betragtning til forordning nr. 650/2012. Jf. ligeledes 13. betragtning til Kommissionens forslag.

³⁴ – Kommissionen har anvendt denne formulering i begrundelsen til sit forslag under punkt 4.2. Den endelige version af forordning nr. 650/2012 er mere kortfattet, jf. syvende betragtning.

³⁵ – Jf. f.eks. §105, sammenholdt med § 343, i den tyske lov om proceduren i familieretlige sager og sager omfattet af den frivillige retspleje (Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit, FamFG); i Spanien, artikel 22c, litra g), i lov nr. 6/1985 af 1.7.1985 om retsvæsenet (Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial); i Italien, artikel 50 i lov om international privatret (Legge 31 maggio 1995, n. 218).

³⁶ – Jeg minder om, at omfanget af kompetencen, uden et af disse elementer, er begrænset til de aktiver, der befinder sig på den medlemsstats område, hvorunder den påkænde retsinstitution henhører, i henhold til artikel 10, stk. 2, i forordning nr. 650/2012.

³⁷ – I henhold til artikel 6 i forordning nr. 650/2012 og afhængig af, om omstændighederne er de i litra a) eller b) omhandlede, har den ret, for hvilken sagen er indbragt, samme beføjelse til at erklære sig inkompetent og den samme pligt til at gøre det, såvel hvis dens kompetence følger af artikel 4 som af artikel 10. Hvis parterne vælger at afgøre arvesagen udenretsligt i den medlemsstat, hvis lov den afdøde har valgt, skal den ret, der af egen drift har indledt en arvesag i medfør af artikel 4 eller artikel 10, i henhold til artikel 8 afslutte den.

kompetence³⁸; og i forbindelse med muligheden for at begrænse sagen, hvorved der udelukkes aktiver, der befinder sig i tredjelande, hvis der er grund til at tro, at en eventuel afgørelse ikke vil blive anerkendt eller fuldbyrdet i sådanne stater³⁹.

- Artikel 10 i forordning nr. 650/2012 udgør bogstaveligt talt en pligt for den nationale ret, hvilket ikke er tilfældet for andre bestemmelser, såsom artikel 11, der indebærer en tilladelse, men ikke en pligt, til at træffe afgørelse i en arvesag. I modsætning til sidstnævnte bestemmelse er den udøvelse af kompetencen, der er fastlagt i artikel 10, desuden ikke betinget af, at retterne i en anden stat ikke har kompetence, eller af sidstnævnte retters inaktivitet.

69. Den forelæggende ret har fremført et argument til støtte for en hypotetisk afvisning af anvendelsen af egen drift af artikel 10 i forordning nr. 650/2012, hvorefter denne bestemmelse indebærer »en fravigelse fra princippet om, at den judicielle og lovgivningsmæssige kompetence er del af samme enhed, der er underliggende for forordningen«⁴⁰.

70. Jeg deler ikke denne opfattelse. Formålet med at samle forum og ius har ikke absolut karakter; lovgiver har selv accepteret, at denne sammenhæng kan brydes⁴¹. De løsninger, som lovgiver har opstillet som et forsøg på at genskabe denne sammenhæng, gør sig også gældende i det tilfælde, hvor den påkendende ret skal træffe afgørelse i henhold til artikel 10.

71. Det bør ligeledes tages i betragtning, at hvis den afdødes sidste sædvanlige opholdssted ikke befinder sig i en medlemsstat, kan forordning nr. 650/2012 pr. definition hverken bestemme eller garantere, at retterne på dette opholdssted har kompetence, og så meget desto mindre garantere forum/ius-sammenhængen.

72. Blandt de to mulige løsninger (henvisning til kompetencereglerne i de nationale lovgivninger eller indførelse af en fælles regel for medlemsstaterne) har EU-lovgiver valgt den anden. Herved forfølges også formålet med forordning nr. 650/2012 om effektivt at sikre rettigheder, der tilkommer arvinger og legatarer og andre af afdødes nærtstående ved at lette deres domstolsadgang⁴².

C. Anvendelse af artikel 10 i forordning nr. 650/2012 af egen drift eller efter anmodning fra en af parterne

73. Jeg vender nu tilbage til den forelæggende rets spørgsmål: Skal retten erklære sig kompetent ved at anvende en regel om international kompetence, som parterne ikke har påberåbt sig, og som svarer til de foreliggende faktiske omstændigheder i sagen, som er uomtvistede, men som ikke er blevet påberåbt som grundlag for denne kompetence?

74. Ved første øjekast foreskriver forordning nr. 650/2012 ikke udtrykkeligt en processuel behandling med henblik på artikel 10. Heraf kunne sluttet, at lovgiver ikke har ønsket at ensarte dette aspekt, men derimod at overlade dets regulering til bestemmelserne i den nationale procesret i den enkelte medlemsstat.

³⁸ – Artikel 9, stk. 2, i forordning nr. 650/2012.

³⁹ – Artikel 12, stk. 1, i forordning nr. 650/2012. I praksis vil anerkendelsen i et tredjeland af en afgørelse, der er truffet på grundlag af en kompetence efter artikel 10, sandsynligvis møde mere modstand end en tilsvarende afgørelse, der er støttet på artikel 4. Den i artikel 12 fastlagte beføjelse er imidlertid ikke forbeholdt det første tilfælde.

⁴⁰ – Forelæggelsesafgørelsens præmis 11.

⁴¹ – Ikke mindst direkte i 43. betragtning og indirekte i 57. betragtning, begge til forordning nr. 650/2012.

⁴² – Jf. punkt 63 i dette forslag til afgørelse.

75. Jeg er imidlertid af den opfattelse, at denne følgeslutning ikke ville være korrekt. Der er efter min opfattelse elementer, der gendriver det formelle argument og understøtter et andet synspunkt, når den handling, som retten af egen drift foretager, finder sted under omstændigheder som de i denne sag foreliggende.

76. Jeg vil i det følgende anføre de grunde, som jeg støtter mit synspunkt på. Kun subsidiært for det tilfælde, at Domstolen ikke måtte tiltræde dette synspunkt, vil jeg behandle det første synspunkt (hvorefter løsningen på problemet bør overlades til lovgivningen i den enkelte medlemsstat).

1. Argumenter for anvendelsen af egen drift (under omstændighederne i den foreliggende sag)

77. Jeg foreslår, at den nationale ret, for hvilken en sag er indbragt på grundlag af artikel 4 i forordning nr. 650/2012, under omstændighederne i den foreliggende sag bør erklære sig kompetent af egen drift i henhold til artikel 10, selv om sagsøgerne ikke har påberåbt sig denne bestemmelse.

78. Min opfattelse støtter sig på overvejelser, der vedrører: a) dels den prøvelse af selve inkompetencen, der følger af artikel 15 i forordning nr. 650/2012, og b) dels Domstolens afgørelser med hensyn til de elementer, som retten skal overveje for at vurdere sin internationale kompetence, når en part bestrider denne kompetence.

79. Med hensyn til artikel 15 i forordning nr. 650/2012 kræver denne bestemmelse som nævnt, at retten af egen drift foretager en undersøgelse med henblik på at efterprøve sin *manglende kompetence*.

80. Ved afgørelsen af, om den er inkompetent »i medfør af denne forordning«, skal retten undersøge *alle* de i kapitel II fastsatte kriterier. En ret kan kun erklære sig inkompetent af egen drift, når og for så vidt som ingen bestemmelse i forordning nr. 650/2012 tillægger den kompetence. Undersøgelsen er således ikke begrænset til bestemte regler i teksten eller kun til regler, som den berørte part har påberåbt sig.

81. På denne baggrund udleder jeg, at retten, såfremt den vurderer, at der findes en bestemmelse, hvorefter den *har* kompetence, ikke kan drage konsekvensen af artikel 15 i forordning nr. 650/2012, hvilken prøvelse retten nødvendigvis må foretage. Selv om den bestemmelse, som retten støtter sin kompetence på, ikke er en bestemmelse, som sagsøgeren har påberåbt sig, ville det udgøre en overdreven formalisme at se bort fra en anden bestemmelse, som, selv om den ikke er blevet påberåbt, giver retten tilstrækkelig kompetence til at gå videre med sagen⁴³.

82. Forordning nr. 650/2012 præciserer ikke betingelserne for prøvelsen af kompetencen, hvad enten denne sker af rettens egen drift eller efter anmodning fra en af parterne. Der anføres navnlig intet om, hvilke oplysninger den pågældende ret skal tage i betragtning, eller hvordan den skal identificere disse oplysninger.

⁴³ – I punkt 103 i forslag til afgørelse Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:738) vedrørende Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 af 27.11.2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabsager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000 (EUT 2003, L 338, s. 1), udledte generaladvokat Cruz Villalón også, at opbygningen af den nævnte forordning forpligter retterne til på embeds vegne at basere deres kompetence på forordning nr. 2201/2003. Generaladvokaten anførte, at rettens pligt ikke blot består i den prøvelse, der er omhandlet i artikel 17 i forordning nr. 2201/2003, som svarer til artikel 15 i forordning nr. 650/2012. Generaladvokaten anførte ikke andre grunde til sit svar, eftersom det anførte efter generaladvokatens opfattelse tydeligt fremgik af opbygningen af ordningen; generaladvokaten begrænsede navnlig ikke sit svar til den omstændighed, at den pågældende sag omhandlede barnets bedste.

83. Der findes imidlertid visse retningslinjer i denne henseende i domme, som Domstolen har afsagt med hensyn til efterprøvelsen af kompetencen inden for rammerne af forordning (EF) nr. 44/2001⁴⁴.

84. Ifølge disse domme er opgaven for den ret, der foretager denne bedømmelse, ikke blot begrænset til det, som sagsøgeren gør gældende, men omfatter alle de forhold, som retten har kendskab til, uden at retten dog skal gennemføre en undersøgelse (hverken af, om der foreligger andre forhold, eller af forholdenes rigtighed)⁴⁵.

85. Domstolen har støttet sit synspunkt på målet om en forsvarlig retspleje, der ligger til grund for forordning nr. 44/2001, og på respekten for dommernes uafhængighed i udøvelsen af deres hverv⁴⁶.

86. Jeg kan ikke se, hvorfor denne praksis skulle begrænses til den konkrete bestemmelse, der fortolkes, eller til de tilfælde, hvor prøvelsen af kompetencen finder sted efter anmodning fra en af parterne og ikke af rettens egen drift⁴⁷.

87. Det forekommer mig således legitimt at fortolke artikel 10 i lyset af artikel 15 i forordning nr. 650/2012 således, at disse bestemmelser ikke forpligter retten til aktivt at finde et faktisk grundlag for at træffe afgørelse om sin kompetence i en konkret sag, men derimod, idet retten henholder sig til de faktiske omstændigheder, som parterne er enige om, til at finde et grundlag for sin kompetence, som eventuelt er et andet end det af sagsøgeren påberåbte. Jeg er af den opfattelse, at retten i dette tilfælde bør erklære sig kompetent af egen drift.

2. Manglende udtrykkelig løsning i forordning nr. 650/2012. Procesautonomi og grænser

88. Såfremt disse argumenter ikke overbeviser Domstolen, vil jeg subsidiært undersøge det svar, der som nævnt⁴⁸ vedrører den manglende udtrykkelige processuelle regel i artikel 10 i forordning nr. 650/2012 og overlader svaret på det forelagte spørgsmål til procesretten i den enkelte medlemsstat.

89. På baggrund af denne tilnærmelse, som kan betegnes som *klassisk*⁴⁹, er det tilstrækkeligt at anvende Domstolens faste praksis, hvorefter:

- de EU-retlige regler anvendes inden for rammerne af medlemsstaternes ordninger
- »de processuelle regler med henblik på sikring af beskyttelsen af de rettigheder, som EU-retten medfører for borgerne – når der ikke findes materielle EU-retlige bestemmelser – henhører under hver medlemsstats nationale retsorden i medfør af princippet om medlemsstaternes

⁴⁴ – Rådets forordning af 22.12.2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001, L 12, s. 1).

⁴⁵ – Jf. dom af 28.1.2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, præmis 64), og af 16.6.2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, præmis 45). Disse domme omhandlede artikel 5, stk. 3, i forordning nr. 44/2001.

⁴⁶ – Ibidem.

⁴⁷ – Jf. fodnote 7 i dette forslag til afgørelse vedrørende rettens pligt til at give parterne mulighed for at udtale sig om de elementer, som retten støtter sin afgørelse på, når dette kræves af hensyn til overholdelsen af kontradiktionsprincippet.

⁴⁸ – Punkt 74 i dette forslag til afgørelse.

⁴⁹ – Som der findes righoldige eksempler på. Jf. med hensyn til instrumenter vedrørende det retlige samarbejde på det civilretlige område f.eks. dom af 8.11.2005, Leffler (C-443/03, EU:C:2005:665, præmis 49-51), af 15.10.2015, Nike European Operations Netherlands (C-310/14, EU:C:2015:690, præmis 28), af 9.11.2016, ENEFI (C-212/15, EU:C:2016:841, præmis 30), og af 8.6.2017, Vinyls Italia (C-54/16, EU:C:2017:433, præmis 25-27), eller kendelse af 28.4.2016, Alta Realitat (C-384/14, EU:C:2016:316, præmis 80-85).

procesautonomi, dog på betingelse af at disse regler ikke må være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende interne forhold (ækvivalensprincippet), og at de i praksis ikke må gøre det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der hjemles i Unionens retsorden (effektivitetsprincippet)«⁵⁰

- retterne kun anvender processuelle bestemmelser, der er fastsat i deres nationale retsorden, »i det omfang disse bestemmelser ikke bringer begrundelsen for, formålet med og den fulde virkning« af den tilsvarende EU-retlige bestemmelse i fare⁵¹.

90. Forordning nr. 650/2012 foreskriver som nævnt ikke en specifik processuel behandling med henblik på artikel 10. Det gør denne forordning imidlertid med hensyn til andre bestemmelser, i hvilken forbindelse der kræves enten en anmodning fra en af parterne, eller at den myndighed, for hvilken sagen er indbragt, griber ind af egen drift⁵².

91. Det synes lige så let at forsvare en fortolkning, hvorefter den manglende regulering i artikel 10 i forordning nr. 650/2012 af dette aspekt er en implicit henvisning til bestemmelserne i de nationale lovgivninger (for så vidt som dette svarer til den principielle løsning), som at foreslå, at denne mangel er en bevidst udelukkelse og ikke blot en forglemmelse. Eftersom der andre steder i samme forordning udtrykkeligt henvises til national procesret (artikel 66 eller 71), kan den manglende henvisning i artikel 10 fortolkes således, at dette aspekt ikke er overladt til de nationale lovgivninger⁵³.

92. Såfremt det rent hypotetisk godtages, at den forelæggende rets spørgsmål om rollefordelingen mellem retten og parterne i henhold til artikel 10 i forordning nr. 650/2012 bør besvares i henhold til fransk ret, vil konsekvenserne for denne sag være som følger:

- Den prøvelse af kompetencen, der er nævnt i artikel 10 i forordning nr. 650/2012, skal ske af egen drift⁵⁴, hvis dette kræves i henhold til den franske lovgivning vedrørende sammenlignelige søgsmål, der støtter sig på denne bestemmelse⁵⁵.
- Den nævnte artikel finder derimod kun anvendelse, såfremt en berørt part påberåber sig den, hvis dette er løsningen i forbindelse med sammenlignelige søgsmål i national ret, medmindre denne fremgangsmåde gør det umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at udøve de rettigheder, der tillægges i henhold til EU-retten, eller er til hinder for den effektive virkning af den bestemmelse, der er genstand for prøvelse.

⁵⁰ – Bl.a. dom af 20.5.2021, X (LPG-tankvogne) (C-120/19, EU:C:2021:398, præmis 69).

⁵¹ – Jf. kendelse af 28.4.2016, Alta Realitat (C-384/14, EU:C:2016:316, præmis 85). Denne formulering forbindes ved lejlighed med effektivitetsprincippet. Efter min opfattelse er der snarere tale om en beskyttelse af den »effektive virkning« af det instrument, der finder anvendelse; jf. i samme retning M. Szpunar, »L'effet utile dans la jurisprudence de la Cour de justice en matière de droit international privé«, *Travaux du Comité Français de Droit International Privé*, 2018-2020, s. 153 ff.

⁵² – Artikel 6, litra a), eller artikel 12, stk. 1, i forordning nr. 650/2012 er eksempler på det første; forordningens artikel 15 på det andet.

⁵³ – Jf. desuden punkt 77 ff. i dette forslag til afgørelse.

⁵⁴ – Som jeg tidligere har anført, er betydningen af formuleringen »af egen drift« ikke entydig. Det er den franske lovgivning, der skal fastlægge omfanget af en eventuel forpligtelse til at anvende den EU-retlige bestemmelse af egen drift (og som f.eks. skal afgøre, om retten er forpligtet til at undersøge de faktiske omstændigheder, der er afgørende for dens kompetence, eller om den kan eller skal kræve, at den berørte part fører bevis for disse omstændigheder).

⁵⁵ – Identificeringen af den nationale bestemmelse, hvis processuelle behandling vil blive sammenlignet med den, som artikel 10 i forordning nr. 650/2012 undergives, bør ske i betragtning af det, der er anført med hensyn til denne bestemmelse og med hensyn til adjektivet »subsidiær« om den kompetence, der tillægges.

93. Den forelæggende ret har ikke givet tilstrækkelige oplysninger om sin nationale procesret⁵⁶. Under disse omstændigheder vil enhver overvejelse fra min side om, hvorvidt anvendelsen, udelukkende efter anmodning fra en af parterne, af artikel 10 i forordning nr. 650/2012 er i overensstemmelse med ækvivalensprincippet og effektivitetsprincippet, og med hensyn til den effektive virkning af denne bestemmelse, være spekulation.

V. Forslag til afgørelse

94. På baggrund af det ovenstående foreslår jeg, at Domstolen besvarer Cour de cassation (kassationsdomstol, Frankrig) på følgende måde:

»Artikel 10, stk. 1, litra a), i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 650/2012 af 4. juli 2012 om kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser vedrørende arv og om accept og fuldbyrdelse af officielt bekræftede dokumenter vedrørende arv og om indførelse af et europæisk arvebevis skal fortolkes således, at såfremt en afdød på dødstidspunktet ikke havde sit sidste sædvanlige opholdssted i en EU-medlemsstat, skal retten i en medlemsstat, hvor der er indledt en arvesag, erklære sig kompetent af egen drift med henblik på at behandle arvesagen i sin helhed, hvis den afdøde på dødstidspunktet, i betragtning af de faktiske omstændigheder, som parterne har gjort gældende, og som er uomtvistede, var statsborger i denne medlemsstat og ejede aktiver heri.«

⁵⁶ – Medmindre jeg tager fejl, foreligger der afgørelser fra Cour de cassation (kassationsdomstol) om anvendelsen af de internationalprivatretnlige regler i Den Europæiske Union, uanset om en af parterne har påberåbt sig disse. Dom afsagt af Cour de cassation, Chambre civile 1 (kassationsdomstol, første civile afdeling) den 22.2.2005, 02-20.409, som er blevet kommenteret indgående i retslitteraturen, ophævede nærmere bestemt appeldomstolens afgørelse, der ikke af egen drift anvendte artikel 2, stk. 1, litra b), i Rådets forordning (EF) nr. 1347/2000 af 29.5.2000 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager samt i sager vedrørende forældremyndighed over ægtefællernes fælles børn (EFT 2000, L 160, s. 19). Det processuelle grundlag for kassationsdomstolens dom fremgår ikke. Samme domstol har senest slået til lyd for anvendelsen af egen drift af en EU-retlig lovvalgsregel, artikel 6 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 864/2007 af 11.7.2007 om lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontrakt (EUT 2007, L 199, s. 40). Den nævnte domstol støttede sig på artikel 12 i den civile retsplejelov, hvorefter »le juge tranche le litige conformément aux règles de droit qui lui sont applicables« (»retten træffer afgørelse i sagen i overensstemmelse med de retlige regler, der finder anvendelse på denne ret«), og på princippet om EU-rettens forrang og effektivitetsprincippet; jf. dom afsagt af Cour de cassation, Chambre civile 1 (kassationsdomstol, første civile afdeling), den 26.5.2021, 19-15.102. Jeg har imidlertid ikke oplysninger, der bekræfter, der er tale om fast retspraksis.